

DİVAN EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Ottoman Literature Studies

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK DERGİ

Sayı 30, İstanbul 2023, 237-253

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA İLK MERSİYE:

HAMZA BEY MERSİYESİ

Emrah Gülüm

Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
(emrahgulum@anadolu.edu.tr), ORCID: 0000-0002-0614-1002/Assit. Prof. Dr., Anadolu University Faculty of
Arts Turkish Language and Literature Department

Makale Bilgisi/Article Information

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 21.02.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 06.04.2023

Yayın Tarihi/Published: 30.06.2023

Yayın Sezonu: Bahar

Atıf/Citation

Gülüm, Emrah (2023), "Klasik Türk Edebiyatında İlk Mersiye: Hamza Bey Mersiyesi", Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 30, 237-253.

Gülüm, Emrah (2023), "The First Elegation in Classical Turkish Literature: Hamza Bey's Elegy", Journal of Ottoman Literature Studies, 30, 237-253.

*Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.*

Klasik Türk Edebiyatında İlk Mersiye: Hamza Bey Mersiyesi

Özet

Ölüm, tüm canlılar için kaçınılmaz bir sonudur. Ancak en nihayetinde öleceğini bilerek yaşayan tek canlının da insan olduğu düşüncesi hâkimdir. Buna rağmen insanoğlu, “her ölüm erken ölümdür” gibi söylemler geliştirmekten de geri kalamamış; sevdiği kişilerin ölümünü kabullenmek konusunda her çağda sıkıntılar çekmiştir. Bunun neticesinde ölen kişinin bir şekilde adının anılması ve hatta adının uzun yıllar yaşatılması için bazı gelenekler üretmiştir. Ölen kişinin arkasından ağıtlar, türküler yakılması; ölen kişinin gömüldüğü yerin mezar haline getirilmesi ve ziyaret edilmesi; ölen kişi adına bir hayır yapılması veya kurban kesilmesi; çeşme yaptırılması veya vakıf kurulması; ihtiyaç sahiplerine yardım yapılması gibi birçok gelenek, bu “ölümü kabullenememe”nin doğrudan ya da dolaylı olarak bir sonucu olmuştur.

Edebiyat alanında ise şairler, ölen kişiler için şiirler söylemiş; bu şiirler zamanla mersiye adı verilen edebî türün yaratılmasına vesile olmuştur. Edebiyat tarihimiz boyunca çok önemli ve aynı zamanda çok dokunaklı olmaları sebebiyle okuyanı derinden etkileyen mersiyeler kaleme alınmıştır. Bu mersiyelerin sayesinde şiirin atfedildiği kişinin adı yüzyıllar sonra bile anılmaya devam etmiştir. Mersiyeler, ölen kişi hakkında geniş bilgi vermesinin ve verdiği bilgiler sayesinde tarihi birer kaynak olmasının yanı sıra o dönemin ve dönemin insanların ölümüne karşı bakış açısını ve farklı topluluklardaki inanış ve gelenekleri sunması bağlamında önemli kaynaklardır.

Ahmedî, yaşadığı dönemin siyasi karışıklığı sebebiyle oradan oraya savrulmuş, birçok beyliğe ve beye intisap etmek zorunda kalmıştır. Her ne kadar ömrünün büyük bir kısmını Germiyoğulları Beyliği kontrolündeki Kütahya’da geçirse de bir dönem Aydınöğulları Beyliğinde İsa Bey’in himayesinde de bulunmuştur. Hatta İsa Bey’in oğlu Hamza Bey’in hocalığını yapmayı ummuş; onun için ders kitabı niteliğinde eserler kaleme almıştır. Ancak Hamza Bey’in doğumdan çok kısa bir süre sonra ölümü Ahmedî’yi derinden etkilemiş; öğrencisini kaybeden bir hoca ya da himaye kapısını kaybeden bir şair olarak acısını dizelere dökmüş ve bir mersiye kaleme almıştır. Bugüne kadar bilinmeyen ve hiçbir kaynakta bahsedilmeyen bu mersiye, Ahmedî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım) adlı doktora tezimizde kullandığımız Diyanet İşleri Başkanlığı nüshasında bulunmuş ve tarafımızca gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu mersiye, Klasik Türk Edebiyatının ilk mersiyesi sayılan ve yine Ahmedî tarafından yazılan Süleyman Şah mersiyesinden neredeyse on yıl önce kaleme alınmıştır. Bu da demek oluyor ki bu şiirle Ahmedî, yine kendisine ait olan “ilk mersiye şairi” unvanını on yıl kadar önceye taşımıştır. Bu çalışmamızla da Hamza Bey mersiyesinin incelemesi yapılmış ve mersiyenin daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaştırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Aydınöğulları, Ahmedî, İsa Bey, Hamza Bey, Ölüm, Mersiye, Ağıt.*

The First Elegation in Classical Turkish Literature: Hamza Bey’s Elegy

Abstract

Death is an inevitable end for all living things. However, there is a common belief that humans are the only living creatures knowing that they will eventually die. Despite this, human beings could not fail to develop discourses such as "every death is an early death" and mankind has had difficulties in every age to accept the death of the people they love. As a result of this, some traditions have been derived to commemorate the name of the deceased in some way and even to keep her/his name alive for many years. Many traditions such as lamenting after the deceased, singing folk songs; burial and visiting the place where the deceased is buried; a charity or sacrifice on behalf of the deceased; making a fountain or establishing a foundation and helping the needy on behalf of the deceased etc. have been a direct or indirect consequence of this “not accepting death”.

In the field of literature, poets sang poems for the deceased. These poems have been caused in the creation of a literary genre called elegy over time. Throughout our literary history, very important elegies have been written that deeply affect the reader because they are very touching. Thanks to these elegies, the name of the person to whom the poem is attributed continued to be mentioned even after centuries. The elegies are important sources in the context of presenting the perspective of death of the people of that period and the people of that period and the beliefs and traditions in different communities, as well as giving extensive information about the deceased and history.

Due to the political turmoil of the period in which he lived, Ahmedî was scattered from place to place and had to join many principalities and lords. Although he spent most of his life in Kütahya, which was under the control of the Germiyanogulları Principality, he was also under the patronage of İsa Bey in the Aydinogulları Principality for a while. He even hoped to teach İsa Bey's son Hamza Bey and he wrote works that are like a textbook for him. However, the death of Hamza Bey at birth or just after birth deeply affected Ahmedî; as a teacher who lost his student or as a poet who lost his possible patronage, he put his pain into lines and wrote an elegy. This elegy, unknown until today and not mentioned in any source, was found in the copy of the Presidency of Religious Affairs, which we used in our doctoral thesis called Ahmedî Dîvânı (Review-Criticized Text-Facsimile) and was brought to light by us. This elegy was written almost ten years before the Süleyman Shah elegy, which is considered the first elegy of Classical Turkish Literature which also was written by Ahmedî. This means that with this poem, Ahmedî carried the title of "first elegy poet", which already belongs to him, to ten years back. In this study, Hamza Bey's elegy has been analyzed and it is aimed to convey the elegy to a wider readership.

Keywords: *Aydinoğulları, Ahmedî, İsa Bey, Hamza Bey, Death, Elegy, Lament.*

Giriş

Mersiye kelimesi, “ölenin ardından onun iyiliklerini sayıp dökme, öleni hayırla yâd etme, ağıt söyleme, ağıt yakma” (Canım 2016: 150) anlamlarına gelen Arapça “رثا – resâ” kökünden türemiştir. Bir edebî tür olarak ise “başta padişah ve şehzade olmak üzere devlet büyüklerinin ölümünden duyulan üzüntünün dile getirildiği manzumeler” (Aça, Gökalp, Kocakaplan 2012: 371) olarak tanımlansa da zamanla konusu genişlemiş ve padişah ile şehzadelere öte ölen herkes için yazılmaya/söylenmeye başlanmıştır. Mersiye türünün tarihine bakıldığında söylenen ilk şiirin bir mersiye olduğu ve bu mersiyenin de Kâbil tarafından öldürülen Hâbil’in arkasından Hz. Âdem tarafından söylendiği (Toprak 2004: 215) rivayet edilir.¹

Arap edebiyatında mersiyenin başlangıcının Cahiliye devrindeki cenaze törenlerinde kadınların ölümlerinin arkasından mırıldandıkları ahenkli sözlere kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Bunun yanında yine aynı dönemde kaleme alınan mersiyenin ilk örneklerinde öldürülen kişinin intikamını almaya yemin etme ve düşmanı korkutma gibi temalara da yer verilmiştir (Toprak 2004: 215). Fars edebiyatında ilk yazılan mersiye hakkında kesin bir bilgi bulunmasa da mersiye türünün İslam öncesi dönemden itibaren revaçta olduğu düşünülmektedir. Bu türün, Fars edebiyatında bilinen ilk örneği Merzkû adlı dinî önderlerden birinin ölümü üzerine Eşkânî Pehlevîcesiyle yazılan *Risâ-yi Merzkû*'dur ve bu eser günümüze kadar ulaşmıştır (Yazıcı 2004: 217).

Türk edebiyatında ise İslam öncesinde ve sonrasında özellikle halk ve âşık edebiyatlarında “yuğ, ağıt, sagu, şivan” gibi isimlerle kendine yer bulan bu tür, Klasik Edebiyatta müstakil bir nazım türü halinde gelişim göstermiştir (İsen 2004: 218). Mersiyenin diğer edebiyatlardaki yazılış amaçlarının yanında, Müslüman Türkler, özellikle Alevî-Bektaşî şiirlerinde Hz. Hüseyin ve Kerbelâ şehitlerinden bahseden mersiyeler kaleme almışlardır. Kerbelâ ya da Âl-i Abâ mersiyeleri olarak anılan bu şiirlere, özellikle muharrem aylarında Alevî-Bektaşî dergâhlarında müzik eşliğinde okunmasından dolayı “muharremiyye” adı da verilmiştir (İsen 2004: 219). Ayrıca Türk edebiyatında diğer edebiyatlarda da görüldüğü gibi mersiyelerin konuları zamanla genişlemiş; şehirler için, hayvanlar için ya da toplumsal etkisi olan olaylar için de mersiyeler yazılmıştır. Mersiye, Klasik Edebiyata bir tür olarak XV. yüzyılda Fars edebiyatından geçmiştir. İlk dönemlerde her ne kadar çoğunlukla kaside tarzıyla kaleme alınmış olsalar da ilerleyen dönemlerde mesnevi, murabba, terkihibent ve terciibent nazım şekilleriyle de örnekler verilmiştir. Türün kaideleri tam olarak belirlendikten sonra mersiyeye en uygun şeklin terkihibent ve terciibent olduğu kabul görmüştür. Germiyan beylerinden Süleyman Şah için Ahmedî tarafından kaleme alınan mersiye, Klasik Edebiyatta bu türün ilk örneği olarak kabul edilmiştir (İsen 2004: 219).

Daha önceleri Ahmedî'nin Klasik Edebiyatta türünün ilk örneği sayılan Süleyman Şah için yazdığı mersiyesinin dışında herhangi bir mersiye yazdığı bilinmemekteydi. Ancak yakın zamanda ortaya çıkan yeni bir *Ahmedî Dîvânı* nüshası içerisinde yer alan 40 beyitlik bir mersiye bu durumu değiştirdi. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın online hale getirilen kütüphanesinde² yer alan yirmi binin üzerindeki eski eserin arasında Ahmedî'nin daha önce bilinmeyen bir divan nüshası³ tarafımızca tespit edilmiş ve bu nüsha 2021 yılında tamamladığımız doktora çalışmamıza⁴ dahil edilmişti. Doktora çalışmamızda “*Rakabe kaydının da bulunduğu bu nüshada, diğer nüshaların*

¹ Latîfî'den naklen: “Ol zaman ki Kâbil, Hâbili katl itdi anı görüp Âdem Safînün sine-i sekînesinden sürürü ve dideden nûrı ve cümle cesedinden sükûn u karârı gitdi. Zîrâ hem oğlu hem yârı idi. Helâk olup gitdi ve nice rûzgâr vâlih u zâr olup mersiye tarzında bu birkaç beyti ibdâ' u îrâd idüp okurdu” (Canım 2000: 79).

² <https://yazmaeserler.diyaret.gov.tr/>

³ <https://yazmaeserler.diyaret.gov.tr/details?id=14114&materialType=YE&query=Ahmed%C3%AE>

⁴ Gülüm, Emrah (2021). “Ahmedî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

hiçbirinde olmayan ve muhtemelen İsa Bey'in oğlu Hamza Bey için yazılmış 40 beyitlik bir mersiye vardır" (Gülüm 2021a: 104) şeklinde bahsettiğimiz bu mersiye tam metni bahsi geçen doktora çalışmamızda ve daha sonra 2022 yılında DBY Yayınları tarafından basılan *Ahmedî Dîvânı (İnceleme-Tenkitle Basım)*⁵ adlı kitapta tarafımızdan yayımlanmıştı. Ancak yeni ortaya çıkan Ahmedî'ye ait bu ikinci mersiye kiymeti mukabilince daha kapsamlı bir şekilde incelenmesinin ve ayrı bir çalışmaya konu edilmesinin yerinde olacağı düşünülmüştür. Zira Klasik Türk Edebiyatında yazılan ilk mersiye kabul edilen ve yine Ahmedî tarafından kaleme alınan Süleyman Şah mersiyesini tahtından indirecek olan Hamza Bey mersiyesi, Süleyman Şah mersiyesinden en az on yıl öncesine tarihlenmektedir.

Mersiye metnine geçmeden önce mersiye kendisinin dışında Ahmedî'ye bu mersiye yazdıran dinamikleri de göz önünde bulundurmak Ahmedî'yi ve mersiye anlamak için önemli bir etkidir. Bu nedenle mersiyeden önce, mersiye yazıldığı dönemin şartlarına ve Ahmedî'nin Aydınöğulları ve Aydın Sarayı ile ilişkisine de değinmek yerinde olacaktır.

Ahmedî'nin Aydın Sarayı Günleri

Ahmedî, yaşadığı dönemin karışıklığı ve sürekli intisap edecek bir hâmi bulma çabası içinde şehir şehir dolaşması gibi sebeplerden dolayı hayatının her ayrıntısının kayıt altına alınabileceği şairlerden biri değildir. Hatta öyle ki hayatının bazı dönemlerinde tabiri caizse ortadan kaybolmuştur. Hayatı boyunca nerede ve ne yaptığına dair hâlihazırda zaten karışık halde bulunan bilgiler ışığında bakıldığında⁶ Ahmedî'nin dönem dönem birkaç yıllık sürelerle hayatına dair hiçbir konuda kaydının bulunmadığı tespit edilmiştir. Hiçbir eserinde bu konuda net bir bilgi bulunmasa da Ahmedî, eğitime Anadolu'da başladıktan sonra yüksek eğitim almak için Mısır'a gitmiştir. Ahmedî'nin Mısır'da ne kadar süre kaldığı, ne zaman Anadolu'ya döndüğü, döndükten sonra nerelere gittiği ve ne yaptığı konusunda çok az bilgiye sahibiz. Ancak Ahmedî'nin Mısır'dan dönmesinin akabinde önce Germiyan sonra da Osmanlı saraylarına intisap ettiği kesin olarak bilinmektedir. Bunun yanında yirmili yaşlarının başında, yani aşağı yukarı 1354 yıllarında (Kortantamer 1993: 10) Mısır'dan Anadolu'ya döndüğü tahmin edilen Ahmedî'nin, Germiyan sarayına gitmeden evvel Aydın sarayına da uğradığı yönünde güçlü delillere dayanan iddialar bulunmaktadır. Bu iddianın sahiplerinin en güçlü kanıtı da 1951 yılında Konya'da Nihad Çetin tarafından bulunan ve Ahmedî'ye ait olduğu konusunda kuşku bulunmayan *Mirkâtü'l-Edeb* adlı eserin ön sözünde yazanlardır. Bu ön söze göre bahsi geçen eser İsa Bey'in oğlu Hamza Bey için kaleme alınmıştır ve Nihad Çetin'e göre de kitabın ithaf edildiği Hamza Bey'in babası olan İsa Bey ise h. 761/m. 1360'den h. 793/m. 1391'e kadar yönetimde olan Aydınöğlü Fahrüddin İsa'dır. Bu eser ve eserin ithafı da bize Ahmedî'nin Mısır dönüşünde sadece Germiyan'a değil Aydın sarayına da uğradığını kanıtlar niteliktedir.

Kronolojik olarak bakıldığında yukarıda bahsedilen sıralama doğruysa, yani Ahmedî Mısır'dan Anadolu'ya döndükten sonra önce Aydınöğulları'na sonra Germiyan'a intisap ettiyse, şairin 1354-1381 yılları arasında bir zaman diliminde Aydın sarayında bulunmuş olması gerekmektedir. Zira Germiyanöğlü Süleymân Şah için kaleme aldığı ve Süleymân Şah'ın 1387'deki ölümünden üç yıl sonra, 1390'da bitirdiği *İskender-nâme* adlı eseri, şairin 1380'li yıllarda Germiyan sarayında olduğunun ilk kanıtıdır. İkinci kanıt olarak ise Ahmedî'nin *Tervîhü'l-Eroâh* adlı tıp eserini yazarken bahsettiği birçok tıbbî eser bulunurken, Hacı Paşa'nın 1381'de yazarak Aydınöğlü Fahrüddin İsa Bey'e sunduğu *Şifâ'ü'l-Eskâm* adlı tıp eseri başta olmak üzere hiçbir eserinden bahsetmemiş olması gösterilebilir. Eğer ki Ahmedî 1381'den sonra Aydın sarayında bulunmuş

⁵ Gülüm, Emrah (2022). *Ahmedî Dîvânı (İnceleme-Tenkitle Basım)*, DBY Yayınları, İstanbul.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bknz: Gülüm, Emrah (2022). *Ahmedî Dîvânı (İnceleme-Tenkitle Basım)*, DBY Yayınları, İstanbul, s. 28-36.

olsaydı, Hacı Paşa'nın eserlerinden haberdar olması ve diğer şairlerin eserlerinden bahsettiği gibi Hacı Paşa'nın eserlerinden de bahsetmesi beklenebilirdi. Ancak bu durum gerçekleşmediği için Ahmedî'nin 1381'den önceki yıllarda Aydın sarayında bulunmuş olabileceği kuvvetle muhtemeldir (Kortantamer 1993: 12).

Yukarıda bahsedildiği gibi Ahmedî, 816 beyitlik Farsça-Arapça manzum bir lügat olan *Mirkâtü'l-Edeb* adlı eserini Aydınoglu Beyi İsa'nın oğlu Hamza için kaleme aldığı eserinin ön sözünde⁷ belirtmiştir. Bu ön sözün en sonunda “*biri sarf ilmîne, diğeri nahiv ilmîne dair olup, yeni başlayanların ihtiyaç duyduğu kaide ve kuralları içeren iki kasideyi (de) ona ilave ettim*” şeklinde bir cümle yer almaktadır ki Temizel'e göre bahsedilen bu iki kaside Ahmedî'nin diğer eserleri olan *Mîzânu'l-Edeb* ve *Miyâru'l-Edeb*'dir (2018: 123). 195 beyitlik *Mîzânu'l-Edeb* kasidesi Arapça sarf bilgisi kurallarını anlatan Farsça bir eserdir. 170 beyitlik *Miyâru'l-Edeb* kasidesi ise Arapça nahiv bilgisi kurallarını anlatan Farsça bir eserdir. Bu durum da bize Ahmedî'nin Aydınoglu İsa Bey'in oğlu Hamza için bir değil üç eser yazdığı sonucunu vermektedir ki bu da Ahmedî'nin Mısır dönüşünde kesin olarak Aydın sarayında da bulunduğu kanıtıdır. Ahmedî'nin bunların dışında doğrudan İsa Bey'e ithaf ettiği (Ateş 1952: 116) iddia edilen *Bedâyi'ü's-Sihr fi Sanâyi'i'ş-Şî'r* adlı bir eseri daha vardır. Manzum-mensur karışık bir şekilde ve Farsça olarak yazılan bu eserde de edebi sanatların açıklaması ve bu sanatlarla ilgili Arapça, Farsça ve Türkçe örnekler yer almaktadır. Bu eserle birlikte yukarıda bahsi geçen toplam dört eser bir Farsça öğretim seti mahiyetine kavuşmaktadır.

Özetlenecek olursa Ahmedî, Mısır'dan Anadolu'ya tahminen yirmili yaşlarının başında 1354 yıllarında dönmüş; 1360-1390 yılları arasında iktidarda olan Aydınoglu İsa Bey'in himayesinde Aydın sarayında bulunmuş; 1381'de Hacı Paşa *Şifâ'ü'l-Eskâm* adlı tıp eserini bitirip İsa Bey'e sunmadan önce saraydan ayrılmış; sarayda olduğu süre zarfında İsa Bey için bir, İsa Bey'in hocalığını yapmayı umduğu oğlu Hamza Bey için üç tane ders kitabı niteliğinde eser kaleme almıştır. Bütün bu bilgiler doğrultusunda bakıldığı zaman, Ahmedî'nin Aydın sarayına uğrayıp uğramadığı ihtimali bir ihtimal olmaktan çıkmış ve şairin Aydın sarayında en azından birkaç yılını geçirdiği eldeki bilgiler ışığında kesinleşmiştir.

Hamza Bey Mersiyesi

Ahmedî'nin Aydınogullarından Fahrüddin İsa Bey'in oğlu Hamza Bey için kaleme aldığı mersiye 5 bentlik bir terki-i benttir ve toplam 40 beyitten oluşmaktadır. Aruzun *Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün* kalıbıyla yazılan bu mersiye Ahmedî Dîvânı'nın sadece Diyanet İşleri Başkanlığı nüshasında yer almaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi 810 23 katalog numarasında kayıtlı olan bu nüsha, 178 varak, nesih hattıyla harekeli olarak kaleme alınmıştır ve 2 sütun, 15 satırdır. İstinsah tarihi h. 29 Safer 831 (m. 22 Kasım 1427), müstensihi ise Ahmed b. Yusuf Hafız Kırşehirî'dir (Gülüm 2021b: 189). Bu 40 beyitlik mersiye, bahsi geçen nüshanın en sonunda, 177a ile 178a varakları arasında yer almaktadır.

Hamza Bey mersiyesinin incelemesi metin kısmında yer almaktadır. Ancak özetleyecek olursak Ahmedî, birinci bentte hayatın geçiciliğinden ve feleğin acımasızlığından bahsederek mersiyesine giriş yapar. Bu bentte dünyanın kimseye kalmayacağı ve her doğanın elbet bir gün öleceği, bu yüzden dünya malının insanın gözünü kör etmemesi gerektiği gibi öğütleri dinleriz. Mersiye'nin ikinci ve üçüncü bentlerinde asıl konuya değinen Ahmedî, Hamza'nın vefatını bizlere

⁷ “Devletin ve milletin şanı ve şerefi İsa Bey -Allah ömrünü uzun etsin, şanını yüceltsin ve işlerini düzgün kulsun- şiir: Kendi emriyle işleri yürüten / Kendine karşı yapılan suçları affeden bu kuluna karşı çeşitli hususi iyiliklerde bulunmuştu. Buna binaen “iyilik yapana teşekkür vaciptir” hükmünce onun varlığının saadet meyvesi, ikbal gözünün ışıltısı ve mutluluk bahçesinin tomurcuğu, su ve çamurun hulasası güçlü Hamza Bey'in -Allah onu başış ve ihsan sahibi babasının himayesinde kemalın zirvesine ulaştırsın- öğrenmesi için Arap lügatine dair edebiyat kitabı (niteliğinde) manzum elli kıta ve hatimede çeşitli ve gizli ilimlere dair yirmi yedi kıta nazmettim. Biri sarf ilmîne, diğeri nahiv ilmîne dair olup, yeni başlayanların ihtiyaç duyduğu kaide ve kuralları içeren iki kasideyi (de) ona ilave ettim” (Temizel 2002: 205).

bildirir. Bu bentlerde geçen birçok beyitten fakat özellikle *‘ömrünüñ günü gice olmadın eyledi gurûb, doğuban nice dolandı girü ol mâh-ı hilâl ve nice tiz irdi anuñ ‘ömri güneşine zevâl* mısralarından anlaşıldığı kadarıyla İsa Bey’in oğlu Hamza Bey doğumundan çok kısa bir süre sonra vefat etmiş olmalıdır. Ahmedî bu bentlerde Hamza’nın gözünün daha ömrünün güneşini bile göremeden, dilinin tatlı cümleler bile kuramadan öldüğünden; dün ipekli kumaşlarla örtülen bedeninin bugün kara toprak tarafından örtüldüğünden bahseder.⁸ Ahmedî yine üçüncü ve dördüncü bentlerde bir yandan Hamza’nın ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getirirken bir yandan da ölümün hayatın kaçınılmaz bir parçası olduğundan dem vurarak üzüntüsünü bir nebze de olsa dindirmeye ve bu ölümün normal olduğuna kendini ikna etmeye çalışır. Beşinci ve son bentte ise hitabını *şâh, sultân* ve *padîşâh* diye seslendiği İsa Bey’e çevirir. Bir önceki bentte ölümün normalliğine kendi kendini ikna eden Ahmedî, bu bentte de İsa Bey’i ikna etmeye çalışır. İsa Bey’i “bahçe sahibi” olarak niteleyen Ahmedî, Hamza’yı da “düşen bir yaprak”a benzetir ve bir yaprak toprağa düştü diye bahçe sahibinin üzülmemesi gerektiğini vurgular. Yine aynı şekilde İsa Bey’i “okyanus”a benzeten Ahmedî, “bir damla” diyerek betimlediği Hamza’nın eksikliğinin okyanusa zeval getirmeyeceğini söyler. Bu bendin dördüncü beytinde ilginç bir ifade vardır. *Pâzişehsin keme kim ideriseñ râst nazar / Hamza n’olur ki ola Sâm-ı süvâr u Rüstem* beytinde geçen “keme rast nazar etmek” ifadesi “eksik/noksan olana doğru bakışla bakmak” anlamına gelmektedir. Mersiye’nin tamamı ve Hamza’nın erken ölümü birlikte düşünüldüğünde bu beyitte geçen “kem” ifadesi eksik/noksan ya da engelli/sakat olarak yorumlanabilir. Bu durum da bizde Hamza’nın engelli olarak doğmuş olabileceği ve bu yüzden erken ölmüş olabileceği izlenimini uyandırıyor. Elbette ki bu bir varsayımdır ve yeni belgeler ile desteklenmeye, kanıtlanmaya ya da çürütülmeye muhtaçtır. Bendin devamında da aynı minvalde benzetmeler yaparak İsa Bey’i teselli etmeye çalışan Ahmedî en sonunda sultana ve iktidarına dua ederek bendi ve mersiye’yi bitirir.

Sonuç

Eldeki bütün veriler incelendiği zaman Ahmedî’nin Mısır’a ne zaman gittiği ve orada ne kadar kaldığı bilinmese de tahminler doğrultusunda yirmili yaşlarının başlarına tekabül eden 1354 yıllarında Anadolu’ya döndüğü düşünülmektedir. Anadolu’ya döndükten sonraki birkaç yıl nerede, kiminle ve ne yapmakta olduğu bilinmeyen şairin tam olarak kaç yılında Aydınolu Beyliği’ne intisap ettiği de net değildir. 1360-1390 yılları arasında iktidarda olan Aydınolu İsa Bey’e intisap eden ve iddialara göre onun için *Bedâyi’u’s-Sihr fi Sanâyi’i’ş-Şîr* adlı eserini kaleme alan şairin ne kadar süreyle Aydın sarayında kaldığı da bilinmemektedir. Yine elde olan birkaç veriden yola çıkarak şairin Aydın sarayında geçirdiği sürenin, Anadolu’ya döndüğü tarih olduğu tahmin edilen 1354 ile Hacı Paşa’nın *Şifâ’ü’l-Eskâm* adlı tıp eserini İsa Bey’e sunduğu tarih olan 1381 yılları arasında olmasının kuvvetle muhtemel olduğu sonucuna varılmaktadır.

⁸ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hânedanlar* adlı ansiklopedik eserinde İsa Bey’in İlaldı Bey, Hamza Bey, Musa Bey ve II. Umur Bey adlarında dört oğlu olduğunu (1969: II-75) belirtir. Ahmed Ateş ise “Konya Kütüphanelerinde Bulunan Bazı Mühim Yazmalar” adlı makalesinde Fuat Köprülü (1928: 9) ve Halil Edhem’e (1927: 280) dayandırdığı bilgiler ışığında bahsi geçen Hamza Bey’in sınırları Osmanlı’ya iltica ettiğinden (1952: 116) bahseder. Osmanlı’da Sancak Bey’i görevine getirilen Hamza Bey’in (Öztuna 1969: II-75) daha sonraki akıbeti ise bilinmemektedir. Ancak ortaya yeni çıkan ve bu makalenin konusu olan mersiye incelendiğinde Hamza Bey’in Osmanlı’ya iltica edip orada Sancak Beyliği yapacak kadar büyüyemeden vefat ettiği sonucunu çıkarabilmekteyiz. Bu karışıklığın sebebi, bir ihtimal, Osmanlılarda II. Murad döneminde Hamza isminde bir Beylerbeyi’nin bulunması olabilir. Aydınolu sülalesinden olduğu kesin olan ve İzmir Oğlu olarak anılan Cüneyd Bey’in elinde bulunan Aydınli’nin alınması için sultan II. Murad tarafından görevlendirilen bahsi geçen Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey önce Cüneyd’in kardeşi Kurt Hasan’ı yenip esir etmiş, sonra da Sisam Adası’nın karşısındaki İspili kalesine çekilen Cüneyd Bey’i aile ve efradıyla birlikte h. 829/m. 1425-26 yıllarında idam etmiştir (Akın 1947: 99). Kronolojik olarak bakıldığında tarihler birbirine uyumluymuş gibi görünse de Anadolu Beylerbeyi Hamza ile Aydınolu İsa Bey’in oğlu Hamza aynı kişiler değillerdir. Bu durumun en büyük kanıtı da Ahmedî’nin ortaya yeni çıkan bu mersiyesidir. Çünkü 1412’de ölen Ahmedî’nin, 1425 yıllarında Osmanlılar için aktif olarak görev yapan bir Beylerbeyi’ne mersiye yazması olası değildir.

Eğer mersiyede geçen bilgileri doğru olarak yorumlayabildiysek İsa Bey'in oğlu Hamza'nın çok erken bir yaşta hatta muhtemelen doğumunu takip eden yıl içerisinde öldüğü düşünülebilir. Bu durum Hamza Bey'in ölümünde Ahmedî'nin de sarayda olduğunun bir göstergesidir. Mersiyede yer alan ve İsa Bey'i teselli etme amacıyla yazılan beyitler düşünüldüğünde de Ahmedî'nin bu mersiyei henüz Aydın sarayındayken yazdığı ve evladını kaybeden bir babanın acısını dindirmeyi amaçladığı söylenebilir. Doğal olarak Ahmedî'nin ne kadar süreyle Aydın sarayında bulunduğu, Hamza Bey'in ne zaman öldüğü, Ahmedî'nin bahsi geçen mersiyei ne zaman yazdığı net olarak bilinmese de bütün bu olayların 1354 ile 1381 yılları arasında gerçekleştiği sonucu çıkmaktadır.

Bugüne kadar Klasik Türk Edebiyatında kaleme alınmış ilk mersiye unvanına sahip olan şiir Ahmedî'nin 1387'de Germiyan Beyi Süleyman Şah'ın ölümünden sonra kaleme aldığı *Süleyman Şah Mersiyesi*'ydi. Ancak ortaya yeni çıkan bir *Ahmedî Divanı* nüshasında yer alan ve daha önce bilinmeyen bir mersiye olan *Hamza Bey Mersiyesi*, Süleyman Şah'a yazılan mersiyeden en az 6 (Ahmedî'nin Aydın sarayından ayrıldığı tarih olduğu düşünülen 1381), en fazla 27 (İsa Bey'in Aydınoglu Beyliği'nin başına geçtiği tarih olan 1360) yıl önce yazılmış olabilir. Doğal olarak da *Hamza Bey Mersiyesi* ne zaman yazılmış olursa olsun *Süleyman Şah Mersiyesi*'nden daha önce yazıldığı sonucu çıkmaktadır.

Yeni bilgiler ışığında bakıldığı zaman Klasik Edebiyatta yazılan ilk iki mersiyenin sahibi olan Ahmedî'nin kaleme aldığı ve bugüne kadar saklı kalan bu mersiyenin, bundan sonra hak ettiği üzere "Klasik Türk Edebiyatında yazılan ilk mersiye" unvanıyla anılması ve kaynaklarda bu şekilde yerini alması en büyük temennimiz; buna vesile olabilmek ise en büyük niyetimizdir.

Metnin kurulumunda tam bir transkripsiyon yapılmamış; uzun ünlüler, ayın (ع) ve hemzenin gösterimiyle yetinilmiştir. Bunun dışında Ahmedî Dîvânı nüshalarının tamamında müstensihler tarafından ortak olarak tercih edilen "dal (د)" harfinin yerine "zel (ذ)" harfinin kullanılması dolayısıyla orijinal metne sadık kalındığından metin içerisinde yer yer dal (د) olması gereken yerlerde zel (ذ) harfi tercih edilmiştir. Ayrıca ekleşmemiş bildirme/kuvvetlendirme sözü olan "turur/dürür" daima ilgili sözcükten ayrı ve ünlü uyumundan bağımsız "durur" biçimiyle yazılmıştır. Son olarak da metinde vezin gereği birleştirilerek okunması gereken kelimeler bulunmaktadır. Bu kelimeler için orijinal metinde herhangi bir işaretleme yapılmamış; bu bileştirme ancak satır satır vezin kontrolü yapıldığı zaman tespit edilebilmiştir. Ahmedî Dîvânı'nın bütün nüshalarında sıkça görülen bu durum çalışmamıza konu olan mersiyenin de yer aldığı Diyanet İşleri Başkanlığı nüshasında da görülmektedir. Çalışmamızda yazılırken normal yazılan ancak okurken vezin uyumuna bağlı kalmanın gereğiyle birleştirilmesi gereken bu kelimelerin arasına "*" işareti konularak bu duruma vurgu yapılmıştır. Yani birinci bendin sekizince beytinin ilk mısraında yer alan ve "boy*elif" olarak yazılan kelimeler vezin gereği "boy'elif" olarak okunmalı; aynı beytin ikinci mısraında yer alan ve "ölümü*itdi" şeklinde yazılan kelimeler yine vezin gereği "ölüm'itdi" şeklinde okunmalıdır.

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün
Mersiyye - Velehu ayzân
I

1. Dünyeyi sanma ki kimseye muhâbâ idiser
 Yâ ecel âdemi esirgeyüb ibkâ idiser

[Dünyanın bir kimseden çekineceğini ya da ecelin bir insanı esirgeyip olduğu gibi bırakacağını sanma sakın!]

2. Emele uyubanuñ yığma cihânda zer ü sîm
 Ki ölüm her ne ki bulurisa yagma idiser

[Arzularına esir olup da dünyada altın ve gümüş biriktirme. Çünkü ölüm, ne bulursa yağmalar.]

3. Ser-nigûn itmegiçün başlıya bu hokka-yı çarh
 İy niçe şa‘bede itdi girü piyzâ idiser

[Şu felek hokkabazı [her şeyi] tepetaklak etmeye, yok etmeye başlarken gördünüz mü bir el çabukluğuyla nasıl da geri getirdi her şeyi?]

4. Mâl u kâlâ ne ki var yi vü yidür eldeyiken
 Çün bilürsin ki ecel gâret-i kâlâ idiser

[Elinde malın ve sermayen varken ye ve yedir. Çünkü bilirsin ki ecel o malı yağmalar, talan eder.]

5. Çünkü kahr oldı cihânuñ işi halka dâyim
 ‘Akıl andan nicesi mihr temennâ idiser

[Dünyanın işi (kader) halka her zaman kahr vermiştir. [Hal böyleyken] Akıl ondan (dünyadan) nasıl sevgi temennisinde bulunsun?]

6. Şerr-i ahdâs toludur bu cihân ‘akl andan
 Bilüriken nicesi hayr tekâzâ idiser

[Bu dünya kötü şeylerle doludur. Akıl, bunu bilirken nasıl ondan (dünyadan) hayırlı şeyler talep etsin ki?]

7. Nâ-tüvân ide seni girü felek yâ zâil
 Dut ki paşa bigi ol seni tüvânâ idiser

[Diyelim ki paşa gibi güçlü, kuvvetli oldun. Bu felek seni tekrar zayıf, çelimsiz edip yok eder.]

8. Boyı*elif kaşları nûn nûr-ı şerî‘at Hamza
 Ki ölümü*itdi anuñ boyını halkuñ hemze

[Boyu elif gibi [uzun], kaşları nun gibi [kavisli], şeriatın nuru olan Hamza! Onun ölümü halkın boyununu hemze gibi [iki büklüm] etti.]

II

1. ‘Ömr bâğında nice kurıdı ol taze-nihâl
 Doğuban nice dolandı girü ol mâh-ı hilâl

[O taze fidan ömür bağında nasıl kurudu? O hilal ayı nasıl doğduğu gibi geri battı?]

2. Nice tiz irdi anuñ dirliği bedrine muhâk⁹
Nice tiz irdi anuñ ‘ömri güneşine zevâl

[Onun hayat ayı nasıl hemen yokluğa vardı? Onun ömür güneşi nasıl hemen zeval buldu?]

3. İrmedin evc-i kemâline cemâli anuñ
Şöyle tiz nicesi irişdi aña ‘ayn-ı kemâl

[Onun yüzü, olgunluğunun doruğuna varmadan, nasıl da hemen nazar eden bakışlar ona ulaştı?]

4. Çeşme-yi âb-ı zülâlidi dili söyleyicek
Hayf ki ol çeşme yire batdı vü kurıdı zülâl

[Dili, tatlı sular akan bir çeşme gibi [güzel sözler] söyleyecekti. Ne yazık ki o çeşme yere battı ve o tatlı su kurudu.]

5. Görmedin sâlile mâha nice kalur u gider
Böyle tiz nicesi gönderdi anı mâhıla sâl

[Daha ay ile yılı görmeden nasıl ölüp gitti? Ay ve yıl onu nasıl böyle hemen gönderdi?]

6. Kanı ol sadr u vizâret kanı ol ‘izz ü ‘alâ
Kanı ol kadr ü me‘âlî kanı ol câh u celâl

[Nerede o vezir ve vezirlik, nerede o ululuk ve yücelik? Nerede o itibar ve şeref, nerede o makam ve azamet?]

7. Cân mı var Hamza için ki*aña irişmedi elem
Yâ gönül kim ölümünden aña irmedi melâl

[Hamza’nın ölümünün kederinin erişmediği gönül ya da onun için ızdırap çekmeyen bir can var mı?]

8. Gör ki nice irüben kahrıla çengâl-i ecel
Nicesi giridire zâr olub ol sadr-ı ecel

[Ecel çengelinin nasıl kahrederek geldiğini gör. Nicelerinin de o ecelin sinesine nasıl ağlayarak girdiğini gör.]

III

1. Çün anuñ öldüğü kan eyledi cân u cigeri
Biz dahı yaşumuzuñ rengini*idelim cigerî

[Onun ölümü canımızı ve ciğerimizi kan eylediği için biz de gözyaşımızın rengini kan [gibi kırmızı] edelim.]

2. ‘Ömrünüñ günü gice olmadın eyledi gurûb
Ne durur çâre bize nâle vü âh-ı seherî

[[Onun] ömrünün günü, geceye dönmeden battı. Bize kalan çare de gün doğana kadar inleyip ah etmektir.]

3. Heft-ser mâr durur çarh yudar buldukını
Ejdehâdur neñi bulurisa yir gör bu yiri

⁹ Muhâk-Mihâk-Mehâk-Mahâk: Arabî aylarda gökte ayın görünmediği son üç gece (Kubbealtı Lugatı). Beyit çevirisinde “yokluk” olarak çevrilmiştir.

[Felek, yedi başlı yılan gibi bulduğunu yutar. Dünyayı gör ki, ne bulursa yiyen ejderhadır.]

4. Âdemi dut ki ola server ü yâ ser-leşker
Ecel ol yağı degül kim anı döndüre çeri

[İnsan hükümdar ya da komutan olsa bile, ecel düşman değildir ki asker onu gerisin geri çevirsin.]

5. Çünkü varlığı yoka dönderürümüş ölmek
N'olaydı kişi yaradılub olmasa diri

[Ölmek, varlığı yokluğa çevirmiş madem, [o zaman] ne olurdu insan, yaratılıp da canlı hale gelmeseydi?]

6. Nazar itmeye cihân mülkine hergiz bir dem
Ol ki*anuñ râst ola fikri vü sâib nazarı

[Fikri doğru/gerçek, bakışı isabetli/yanlışsız olan kişi, dünya malına hiçbir şekilde bir an bile bakmaz.]

7. Çünkü ayruka koyuban gidilür bu zer ü sîm
Neye virmeye kişi cem' idüb sîm ü zeri

[Kişi, topladığı/biriktirdiği altın ve gümüşleri neden vermesin? Çünkü kenara koyulan bu altın ve gümüşler [elbet bir gün] gidecekler.]

8. Hamza Paşa'ya nazar eyle ki 'ibret göresin
Ola kim hâlûñi bilmeklige 'akluñ diresin

[Hamza Paşa'ya bak ki onun halinden ibret al ve kendi halini bilmek/anlamak istersen de aklını topla.]

IV

1. Çarhu gör kim kimi itdi girü kahrıla helâk
Ejdehâ bigi girü gör ki kimi yutdı bu hâk

[Feleği gör ki kimleri kahr ile helak etti, toprağı gör ki kimleri ejderha gibi yuttu.]

2. Kimlerüñ sînesine eyledi bu vâkı'a hûn
Kimlerüñ cübbesini eyledi bu hâdise çâk

[Bu olay (Hamza'nın ölümü) kimlerin gönlünün kanla dolmasına sebep oldu? Bu hadise kimlerin elbisesini parçalamasına vesile oldu?]

3. Ecel ol zehr eder kim iricek kahrı anuñ
Def'ine nef' idemez dahı hergiz tiryâk

[Onun (Hamza'nın ölümünün) kahrı yüzünden ecel her şeyi zehir eder. Öyle ki [o zehrin] def edilmesi için hiçbir panzehir asla fayda etmez.]

4. Ol ki dün geydüğü dîbâ vü harîridi bugün
Tonı doprakdur anuñ yatduki yir çâh-ı megâk

[O (Hamza) ki dün diba (ipekli kumaştan elbise) ve harir (ipek) giyerdi. Bugün onun elbisesi topraktır ve yattığı yer ise kabir çukuru.]

5. Kadem uran bu vücûda 'ademe girü gider
Kim durur bâkî vü câvîz hemîn İzid-i pâk

[Vücuda gelen/var olan her şey elbet yokluğa geri döner. Ölümsüz ve sonsuz olan kimdir Allah'tan başka?]

6. Çünkü var aslı kim ol cân-ı cihândur be-yakîn
N'ola ger Hamza vü yâhûz 'Alî'ye ire helâk

[Çünkü işin aslı şudur ki: Onun, cihanın canı olduğu su götürmez bir gerçek olsa bile, Hamza'nın veyahut Ali'nin helak olup ölmesi garip değildir.]

7. N'ola ger öldiyise ceng-i Uhud'da Hamza
Ol resûle diriken Tañrı te'âlâ *levlâk*¹⁰

[Allahü Teala, o peygambere (Hz. Muhammed) "sen olmasaydın" derken, Hz. Hamza, Uhud savaşında öldüyse ne olmuş?]

8. Hak'dan olsun ebedâ bu *melikü'l-mülke* bekâ
Kulları n'ola eger olurisa aña fidâ

[Allah, bu ebedi mülkün (saltanatın) sahibine (İsa'ya) ebediyet versin. Kulları [bu uğurda sultanın yoluna] feda olsa ne olur ki?]

V

1. Bâğdan ger vire bir bergi yire barına gam
Ola mı bâğ issi bir berg düşücek der-hem

[Bahçeden toprağa düşecek bir yaprağın yükü, toprağa dert olur mu? Bahçenin sahibi, bir yaprağı yere düşünce dertli olur mu?]

2. Şâh bâkî n'ola bir kul eger gitdiyise
Katre yok oldıysa bahr-ı muhît ola mı kem

[Bir kul gitti ise ne olmuş? Şah daimdir. Bir damla yok oldu diye koca okyanus eksik kalmaz.]

3. Mâh-tâba ne kayu dökülürise kettân
Güneşe ne gam eger erir olursa şebnem

[Keten kumaşının çürüyüp yok olması dolunaya endişe değil. Çiy tanesinin eriyecek olması güneşe dert değil.]

4. Pâzişehsin keme kim ideriseñ râst nazar
Hamza n'olur ki ola Sâm-ı süvâr u Rüstem

[Sen padişahsın! Eksik/noksan olana doğru bakışla baksan bile, Hamza, Sam ya da Rüstem gibi görünse ne olacaktı ki?]

5. 'Alemüñ aslısın u cânı cihânuñ cümle
Sensüz olmasın i şeh kamu cihân u 'âlem

[Ey sultan! Sen alemin temeli, özüsün ve bütün cihanın canısın. [Bu yüzden] tüm cihan ve alem sensiz olmasın.]

¹⁰ Hadis-i kudsilerden olan "Levlâke levlâk lemâ halaktü'l-eflâk" [sen olmasaydın, sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım (TDV İslam Ansiklopedisi 2009)] ifadesinin ilk kelimesinin Divan şiirinde kullanılan halidir ve tek başına "sen olmasaydın" anlamına gelerek bütün hadisi ifade etmek için kullanılır.

6. Kul ki sultân işiginde ola doğrulukıla
Aña düğün durur ol sanmagıl anı mâtem

[Sultanın kapısında doğrulukla duran kul için bu (cenaze) düğündür, onu matem sanmayın.]

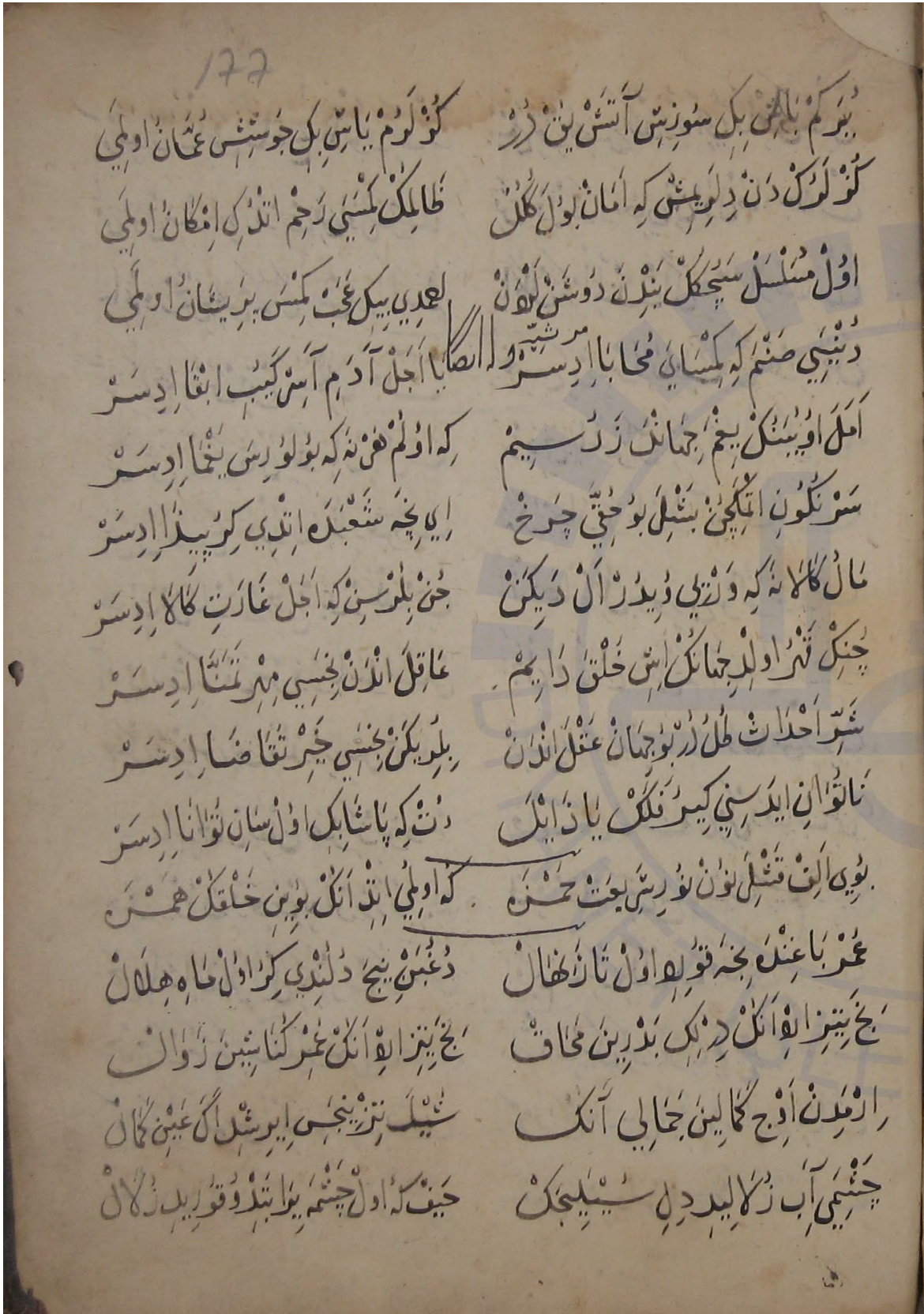
7. Dut ki Dâvud durur Hamza n'ola öldiyise
Çün Süleymân'uña elinde ola mülk ü hâtem

[Mülk ve yüzük Süleyman'ın elinde olduğu sürece, Davud gibi olan Hamza öldüyse ne olmuş?]

8. Ahmedî'nüñ bu durur dilegi Hak'dan dâim
Ki*ebedü'd-dehr ola devlet-i şâhuñ kâim

[Ahmedî'nin Allah'tan dileği her zaman şudur ki: sultanın mutluluğu/iktidarı kıyamete kadar devam etsin.]

Ek: Ahmedî Dîvânı, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi 810 23/177a-178a.

کرمین سائل ماهیج کالور کدر
 قن اول صدر وزارت قن اول عزت
 جانم در خمین بچین که اک ارشاد اسم
 کرم کینج اربن تیرل چنگال اجل
 چن انک الذک قان ایلد جان چکری
 غم نکل کون کج اولدن ایلا غروب
 هفت سن مار زرز چرخ یدر بلد قتی
 آدی دت که اول سرور یاسر لشکر
 چنگ وز لبق یق دندر ریش اولک
 نظر اتای جهان ملکن هر کیز بردم
 چنگ ایروق قیوعین کد لور بوزر سیم
 خمر پاشای نظر ایل که عبرت کرسی
 چرخ کرم کرم اندی کرم قهریل هلاک
 کرم لول سین سنی ایلد بو واقعه خون
 اجل اول زهر دزم ار جک تیر انک

بیل تر پنجس کدر دای ماهر سال
 قن اول قدر معالی قن اول جاه جلال
 یا کلن کم المندن اک ار مار ملال
 پنجسی کرم دیر زارا اولب اول صدر اجل
 بز دخی یا شمرل رننن ادالم چکری
 نه در چار بز ناله و آه سحر ب
 آرد هاله نکل بولورس یز کرم بویری
 اجل اول یاغ دکل کم ان دندور چری
 بولیدی کس یار اولب اولماس دری
 اول که انک راست اول فکل و صیاب نظری
 تی در مانیه کس جمع ادب سیم زری
 اولکم خالک بلک لک عتقلک زرسن
 آرد هایل کور کور کم نیند بو خال
 کم لورک جبه سنی ایلد بو خارنه چاک
 دفعن نفع ادمزدخ قهر کز تر یاک

اول

178

اول له دن كيدك دينا و حيريد بكن
 قدم اوردن بو وجهه عدم كير كيد
 حنك و اصل كم اول جان جهان در بيقين
 نل كر الديس جنك احد د حنزه
 حق دن اولس ابد بو ملك الملك بقا
 باعدن كر و بر برك بر بارنه غم
 شاه باقى نل بر قول اكر كيديس
 ماهتاب نه قيود و كيل سن كتان
 پادشه سن كم كم ايد رسك لامت نظر
 عالمك اصل سن جان جهانك جمله
 قل كه سلطان اسكند ان دغر و لقل
 دت كه دافد در حن نل الديس
 لعدينك بو روز ديك حق دن دايم

هن ديق ذرا نك يتدق بر چاه معان
 كم در نايه و جاويد هين اينر دياك
 نل كر حن و يا حوقه علي اينر هلاك
 اول رسول در كن نكل تعالي لولاك
 قل لوي نول اكر اولوس ان فداك
 اولمي بلغ اسن بر برك ديشنك زهم
 قطن يوق اولدس نجر محيظ اولم كم
 كوشن نه غم اكر ادر اولوس شبنم
 حنزه نلر كه اول سام سوار رستم
 سنر اولما سن اي شه قافو جهان عالم
 اك دوكن در اول صنمغل ان سامم
 چون سليمانك انك اول ملك خاتم
 كه ابد الدهر اول دولت شاهك قايم

تم الديوان عمر المنان على يد العبد المذنب الصعيف المحتاج الى رحمة ربه اللطيف الجودوس

الكافؤ القير شهري يوم الخميس بعد الظهر يوم التاسع والعشرين من شهر صفر سنة خمس و الف و الف و الف

سنة احدى و مئتين و ثمانمائة و ثمانين و الف و الف و الف

والله

Kaynakça

- AÇA, Mehmet; Haluk GÖKALP ve İsa KOCAKAPLAN (2012), *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- AKIN, Himmet (1947), "Aydın Oğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (DTCF) Dergisi*, C. 05, S. 01, s. 91-108.
- ATEŞ, Ahmed (1952), "Konya Kütüphanelerinde Bulunan Bazı Mühim Yazmalar", *Belleten*, C. XVI, s. 49-130.
- CANIM, Rıdvan (2000), *Latîfî, Tezkiretü'ş-şuarâ ve Tabsiratü'n-nuzamâ*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- CANIM, Rıdvan (2016), *Divan Edebiyatında Türler*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- EDHEM, Halil (1927), *Düvel-i İslâmiye*, İstanbul: Milli Matbaa.
- GÜLÜM, Emrah (2021a), "Ahmedî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- GÜLÜM, Emrah (2021b), "Ahmedî Hakkında Bibliyografya Denemesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 14, S. 77, s. 175-206.
- GÜLÜM, Emrah (2022), *Ahmedî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Basım)*, İstanbul: DBY Yayınları.
- İSEN, Mustafa (2004), "Mersiye (Türk Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 29, s. 218-219.
- KORTANTAMER, Tunca (1993), *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KÖPRÜLÜ, Mehmed Fuad (1928), "Anadolu Beylikleri Tarihine Aid Notlar", *Türkiyat Mecmuası*, C. 2, s. 1-32.
- ÖZTUNA, Yılmaz (1969), *Devletler ve Hanedanlar (C. II)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- TEMİZEL, Ali (2002), "Ahmedî'nin Farsça Eserleri (Tenkitli Metin-İnceleme-Tercüme ve İndeks)", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- TEMİZEL, Ali (2018), "Ahmedî'nin Farsça Eserleri", *Ahmedî Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, s. 109-132.
- TOPRAK, Mehmet Faruk (2004), "Mersiye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 29, s. 215-217.
- YAZICI, Tahsin (2004), "Mersiye (Fars Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 29, s. 217-218.